

## Ameerikas külmus põrgu ära

Jaauari algul kattis Põhja-Ameerikat ülitugev külmalaine, kuid üliharva juhtub, et külmarekord registreeritakse Michigani osariigi linnas nimega Hell ('põrgu').

### Ain Kallis

Millegagi on ameeriklased ilmataadi ära pahandanud, et see Põhja-Ameerika ülitugeva külmalainega kattis.

Juba jõululaupäeval pidid sajad tuhanded pered Kanadas ja USA põhjaosariikides veetma sunnitult küünlavalgel, sest sadas jäätuvat vihma, mis tekitas raske jääkihi traatidel, puuokstel ning teedel.

Torontos avati soojenduskeskused neile, kes kütmisega hullusti hätta jäid. Pakase saabumine oli miljonitele ameeriklastele suur üllatus, sest alles 22. detsembril oli idarannikul üle 20 kraadi sooja, ikka Celsiuse kraadides.

### Pakast üle 30 kraadi

Jaauaris läks asi hullemaks. Kuuendal kuupäeval oli USAs külmem kui põhja- ja lõunapoolusel! Kui esimesel nabal mõõdeti 29 ja teisel 21 miinuskraadi, siis mitmes osariigis registreeriti üle kolmekümnekraadist pakast. Chicago sai isegi uue hüüdnime – Chiberia (Chicago+Siberia). Linna lähedal jäid 12 tunniks lumevangi kolm reisirongi 500 reisijaga.

Pea täiesti külmus ära isegi Niagara juga – asi, mida olevat üldse juhtunud vaid aastail 1848 ja 1912.

Ei vedanud mehel, kes põgenes vanglast, kuid oli sunnitud varsti pakase käest soojade müüride vahele tagasi pöörduma. Traagiliselt lõppes nendel päevadel aga elutee vähemalt 21 vabal kodanikul...

Arktika jäist hingust said seekord tunda pea kõik osariigid. Lund sadas isegi Californias.

Meenub lugu 2005. aasta jaauarist, kui üks ettevõtlik mees müüs "Kristuse kehalt kogutud lund", kausi hind kümneid tuhandeid dollareid. Lumi oli tõesti haruldane, sest linnas nimega Corpus Christi, mis asub Mehhiko lahe ääres, sadas seda valget imet üldse esimest korda.

Tugevad külmalained ründavad Ühendriike pea igal kümnendil. Nende tee käib enamasti Kanadast lõunasse üle Suure Järvistu. Üks võimsamaid pakaseid oli 1899. aasta veebruaris. Sellest ajast pärinevad väga paljud külmarekordid, nt pealinn Washingtoni  $-26^{\circ}\text{C}$ , Nebraska osariigi  $-44^{\circ}$  ja muljetavaldavad subtroopiliste osariikide omad nagu Florida  $-19^{\circ}$  ja Louisiana  $-27^{\circ}$ .

Huvitaval kombel puudusid pakasepuhangud pea täiesti (v.a 1932) möödunud sajandi kolmekümnendail.

## **Miks nii läheb?**

Millest on tingitud säärased tugevad külmalained? Ilma iseloomu piirkonnas määrab oluliselt ära seal asuv õhumass. Meie laiuste ilma mõjutavad põhiliselt arktilised, polaarsed ehk parasvöötme ning troopilised õhumassid. Kaht viimast eraldav polaarfront moodustab atmosfääris mõnikord suuri lookeid, Rossby laineid. Ühes niisuguses ulatus äsja väga külm õhk Kanadast päris naabrite lõunaosariikideni välja. Teooriaid on mitu, üks keerulisem kui teine.

Sellised külmalained on maakera kliima normaalsed kõikumised. Mitte iga kord ei järgne tugevale pakasele Põhja-Ameerikas kuumalaine Venemaal, nagu see oli 2010. aastal.

Ja mitte iga külmalaine puhul ei lähe kirja rekordid Michigani osariigi linnas nimega Hell ehk Põrgu.